

ТЕРМІНОЛОГІЧНА ЛЕКСИКА МАЙДАНУ
(на матеріалах газет «Дзеркало тижня», «Українська правда»,
«Газета по-українськи», «Високий Замок»)

© Поліщук Н. О., 2014

У статті розглянуто термінологічну лексику, яка з'явилася під час революції на Майдані та воєнних подій у Криму та на Донбасі й стала невід'ємним компонентом мови сучасних засобів масової інформації; виявлено її тематичні групи; проілюстровано особливості вживання термінів в авторському тексті.

Ключові слова: українська мова, термінологія, термін, публіцистичний текст

In this the article terminological lexis which appeared during the revolution on Maidan Square and the military action in the Crimea and Donbas is reviewed. This lexis has become an integral part of the language of contemporary massmedia. Its thematic groups have been identified and features of usage in author's texts illustrated.

Keywords: Ukrainian language, terminology, term, publicistic text.

Лексична система мови засобів масової інформації – найдинамічніша система сучасної української літературної мови. Загальновідомо, що у царині ЗМІ найрізноманітніше та найсильніше виявляються процеси, які характеризують саме життя мовного організму; тут найбільше зосереджені інновації. І це природно, адже однією з основних функцій засобів масової інформації є інформативність, новизна.

Мова сучасних українських мас-медіа привертає до себе увагу багатьох лінгвістів, бо вона – багатюще джерело для дослідження новітніх тенденцій у розвитку сучасної літературної мови. Одним із найпомітніших процесів, що відбуваються в нашій мові сьогодні, є процес активного поповнення лексики української мови. Ось чому мова засобів масової інформації – важлива й актуальна проблема сучасних досліджень.

У часи великих, докорінних перетворень у житті того чи іншого народу з'являється багато нових слів та понять. Потреба в нових словах зумовлюється насамперед позамовними чинниками, зокрема політичними змінами в суспільстві.

Всеукраїнський протестний рух під назвою Революція гідності, який розпочався в листопаді 2013 з Євромайдану і переріс у збройну боротьбу проти режиму Януковича, став одним з найпотужніших протестних рухів останніх десятиліть в Україні. Майдан спалахнув не тільки через зупинку євроінтеграції. Чорне крило нещастя і невігластва, повсюдного здирництва, казнокрадства, сваволі «правоохоронних» органів, узурпації влади та диктатури нависло над Україною. Отруйною змією в суспільне життя знову почала вповзати зневага до української мови та всього українського. Академічна наука, яка ніколи не належала до державних пріоритетів, узагалі була забута. Тому люди повстали.

Революція на Майдані й наступні за нею події в Криму та на Донбасі ввели в ужиток українців цілий ряд нових слів і понять. Прихильники й противники Майдану, автори-журналісти, відомі політологи та громадські діячі не скупилися на креатив і винахідливість протягом цих процесів, завдяки чому події, що розділили історію країни на до і після, отримали й власні мовні визначення. Вплив потужної розмовної стихії, яку називають «кузною» лексики, найбільше охопив сферу ЗМІ. Провідні видання висвітлювали події Майдану з максимальною достовірністю, добираючи найяскравіші лексичні новації.

Нові слова і вислови були в полі зору О. А. Стишова, О. А. Семенка, С. Караванського, Ж. В. Колоїз, З. Фоміної. Покликуючись на них, ми дослідили виникнення й функціонування термінологічної лексики Майдану та подальших воєнних дій на південному сході країни в засобах масової інформації та зробили висновки, які саме терміни переважають у мові мас-медіа.

Об'єкт дослідження – терміни, народжені Майданом, у мові газетних публікацій політичного спрямування, виписані з джерел «Дзеркало тижня» (Д. т), «Газета по-українськи» (Г. по-укр.), «Високий Замок» (В. З.), «Українська правда» (У.п.) за період 2013–2014 рр. **Предмет дослідження** – функції цієї термінологіки в газетному тексті. **Мета дослідження**: відстежити появу нових термінів у публікаціях політичного спрямування, виявити їх тематичні групи, з'ясувати особливості вживання термінологіки в газетному тексті.

Цим дослідженням також хочеться показати, де доречно використання неологічної лексики, а де його бажано уникнути, хотілося б розібратися, які з лексичних новотворів є вдалим, виправданими з погляду мовної культури, а які треба вживати дуже обережно. Бо ці проблеми є надзвичайно важливими і актуальними, оскільки тісно пов'язані з питаннями мовних норм.

У зібраному матеріалі виділяємо такі термінологічні групи:

1) **суспільно-політичні терміни** – загальновідома суспільно-політична лексика з нейтральною аксіологічною конотацією: *сепаратизм, геноцид, анексія, президентські вибори, голосування, вердикт, істеблішмент, санкція, бюрократія, децентралізація, олігархія, парламентсько-президентська республіка, тероризм, агресія, експансія, авторитаризм, плебісцит, аншлюс, плутократія* тощо. Пор.: «Досить поверхового знання про Крим плюс деякої загальної ерудиції й елементарної логіки, щоб зрозуміти, яким величезним ризикам піддає Росію **анексія** Криму. І при цьому вона не приносить ніяких реальних дивідендів!» (Д. т. № 15, 25 квітня 2014 року). «Народний депутат Олег Ляшко заявив, що народні депутати Сергій Горохов і Володимир Медяник, підконтрольні лідеру фракції Партії регіонів О. Єфремову, підтримують **сепаратизм та тероризм**. Зокрема, депутат Горохов у Москві публічно підтримав проведення **сепаратистського** референдуму на Луганщині» (У. п., 22 червня 2014 року). «Віце-президент США Джо Байден у розмові з Президентом України Петром Порошенком пообіцяв, що Сполучені Штати тиснутимуть на міжнародне співтовариство щодо введення проти Росії додаткових **санкцій** через її дії з дестабілізації ситуації на сході України» (В. З. № 86, 19–25.06.2014). «**Аншлюс** Криму – це грубе порушення всіх норм міжнародного права і всіх традицій, що склалися в Європі. Світ цього не проковтне, – Андрій Зубов, відомий російський історик, який виступив проти анексії півострова» (В. З. № 86, 19–25.06.2014).

2) **аксіологічно марковані суспільно-політичні лексеми** – сталі суспільно-політичні поняття та реалії з гнучкою конотативною зоною, що відображають динаміку цінностей суспільно-політичного процесу: *споконвічна мрія, фальшування, провал влади, українофоб, бюрократично-мафіозний клан, корупційна схема, антитерористичний рух, персона нон-грата, кадрова революція* тощо. Напр.: «Письменник Віктор Суворов (він же Володимир Різун) – у післямові до книги «Остання Республіка»: Росія або загине, розпадеться на шматки та знищить себе у війні **бюрократичних та мафіозних кланів**, або скине свою злодійську владу за зразком України. Слава Україні!» (В. З. № 82, 12–18.06.2014). «Можу стати жертвою критики, але жодного прізвища до кінця виборчої кампанії від мене не почуєте, – заявив Петро Порошенко перед виборами. <...> А що говорити, розшифровують президентську мовчанку експерти, якщо з командою в Порошенка – дефіцит. З таким запасом гравців на велику **кадрову революцію** не розженешся» (В. З., № 80, 05–11.06.2014).

3) **хронофакти** – лексеми, лозунги, лозунгові слова, власні імена, що характеризують конкретний факт, явище, подію, поняття, актуальні для певного відрізка часу. Такі лексеми діахронічно обмежені, мають сильні асоціативні зв'язки у свідомості мовців: *Майдан, балаклава, «коктейль Молотова», козак у касці, зачистка, золотий батон, ультрас, силовик, бойовик, АТО (Антитерористична операція), ДНР (так звана Донецька народна республіка)* тощо. Порівняймо: «Ненависть. Найточніше визначення настрою на **Майдані** після 20 лютого. Вона палала в очах задимлених бійців із передової. Стискала серця тих, хто носив поранених, будував барикади і розливав по пляшках **«коктейль Молотова»**. Вона здушувала горло тим, хто, дізнавшись про тривожні новини, примчав на перетворену на братську могилу розтерзану площу» (Д. т. № 6, 21 лютого 2014 року). «Наталія Балюк, редактор

тижневика «Високий Замок»: «Якщо АТО пробуксовує, якщо наші **силовики**-керівники, яких останнім часом називають «слабовиками», не дають собі ради, нездатні рішуче діяти, віддавати притомні накази, то, може, варто справді щось кардинально змінити?» (В. З. № 80, 05–11.06.2014).

Найпоказовішою в контексті нашого дослідження є група хронофактів, адже вони виразно демонструють реакцію мови на революційні процеси. З цієї точки зору хронофакти можна вважати мовленнєвими новотворами (найчастіше – словосполученнями) з виразною тенденцією до фразеологізації. Такі лексеми, лозунги, лозунгові слова, гасла не тільки називають предмет, дію, ознаку, поняття, а й оцінюють відповідне явище дійсності, сигналізують про нейтрально, підкреслено позитивне або негативне ставлення до нього з боку автора. Тому хронофакти, використані в певному контексті за певних обставин, не тільки надають предмету новизни, а й одразу ж показують авторське ставлення до нього. У кожному окремому контексті вони використовуються як виразний малюнок-характеристика кого або чого-небудь, приміром, як позитивно-оцінного (**Майдан**, **майданівець**, **ультрас**, **силовик**, **козак у касці**), так і негативного характеру.

Простежимо термінологізацію слова Майдан, яке після Помаранчевої революції у листопаді 2004 року на Майдані Незалежності, тим паче, після останніх суспільно-політичних подій у нашій країні, стало, на думку Л. О. Ставицької, персоніфікованим, міфологізованим втілення революції з людським обличчям у прямому й переносному значенні [8, с. 6]. Великий тлумачний словник сучасної української мови подає таке значення лексеми *Майдан* – велике незабудоване місце в місті або селі; площа. // Базарна площа (ВТССУМ, с. 637). ЗМІ фіксують контексти, що свідчать про зміну значення, а саме: *Майдан* – «мітинг», «акція протесту», напр.: «Не випадково, коли європейський парламент одностайно підтримав українських людей на **Майдані**, депутат Європарламенту Ребекка Хармс мала на плечах синьо-жовту тканину» (В. З. 12–18.12.2013); *Майдан* – «люди, українці, які беруть участь у мітингу» (метонімія за ознакою «територія (місце) – ті, хто перебуває на ній»), *Майдан* – «явище, факт»,напр.: «Саме слово **Maidan** вже не потребує перекладу іншими мовами світу. Це не «так званий **Євромайдан**», як його називає влада. Це сконцентрований вияв волі народу, його колосальна позитивна енергетика» (В. З. 19–25.12.2013).

На сторінках українських мас-медіа часто натрапляємо на хронофакти негативно маркованого характеру, приміром, **Луганда**, **Донбабве** (назва Луганської та Донецької областей після захоплення влади в них сепаратистами й початку збройних дій на Донбасі. Визначення використовуються противниками відокремлення Луганщини та Донеччини від України й підкреслюють беззаконня та свавілля, які відбуваються там після початку сепаратистських виступів за аналогією з африканськими країнами); **диванна сотня**, **диванні війська** (визначення прихильників Євромайдану, які не виходили на вулицю, не брали участі в протесті, але підтримували протест в соцмережах, в Інтернеті, активно закликаючи до нього. Може означати зневажливе ставлення до тих, хто побоявся вийти на Майдан, а тільки розводив демагогію); **правосеки** (члени й бійці української націоналістичної, праворадикальної організації «Правий сектор», що з'явилася під час Євромайдану і своїми діями сприяє радикалізації протистояння. Саме «Правий сектор» почав боротьбу з «Беркутом» на вулиці Грушевського, а після революції вирушив воювати на Схід України. Проросійські активісти правосеками та їх лідером Дмитром Ярошем лякають людей на всьому Південному Сході, обіцяючи, що ті розправляться з усіма, хто говорить по-російськи. У Росії правосекам створили образ ледь не найбільшого ворога і жаху для росіян); **золотий батон** (виріб у формі батона, виготовлений із золота найвищої проби. Дивний артефакт виявили в Межигір'ї, після втечі звідти Януковича. Термін вживається як характеристика Януковича, найближчого оточення, а також усіх казнокрадів і корупціонерів). Порівняймо: «Наше завдання – боротьба проти угруповань терористів, які перебувають на території України. Гуляти, як у себе вдома, між містами вони не будуть. Це й наша земля, а не **Луганда чи Донбабве**», – запевнив керівник добровольчого батальйону «Донбас» Семен Семенченко» (У. п. 25 квітня 2014 року). «Корупція на нижньому і середньому рівні залишилася, вичікує і спостерігає, як далі будуть проходити події. А події будуть відбуватися тільки одним чином – жорстка боротьба. Досить вже тих, хто **золоті батони** купує. Ті, хто купує **золоті батони**, повинні «кришити **батони**» в місцях не таких віддалених», – заявив Яценюк на засідання уряду» (Д. т. № 13, 11 квітня 2014 року).

У характеристиках, які дають провідні журналісти, відомі політологи, громадські діячі лідерам Майдану, добре знаним політикам, також домінують хронофакти з негативною або іронічною конотацією, наприклад: **куля в лоб** (прізвисько прем'єр-міністра України Арсенія Яценюка, яке він отримав після свого виступу на Майдані. Інтелігентний і освічений Яценюк, будучи одним з лідерів опозиції під час Євромайдану, намагався додати у свій образ не властивої йому революційності та агресії. Термін підкреслює провал таких спроб нинішнього прем'єра); **вогнегасник** (прізвисько Віталія Кличка під час Євромайдану, яке він отримав у протистоянні на вулиці Грушевського. Кличко намагався зупинити відкриті зіткнення між силовиками і активістами. Політик закликав активістів повернутися на Майдан і продовжити протест в менш активних формах. Слова Кличка не були сприйняті протестувальниками, і його окропили з вогнегасника). Влучністю, дошкульністю, іронією просякнуті й такі терміни, подаровані Майданом й війною на південному сході України, як **беркутята**, **пташенята** (спецпризначенці розформованого нині підрозділу МВС «Беркут», які брали активну участь у зіткненнях із мітингувальниками під час Євромайдану). «Беркут» був головною силою влади проти Майдану і за численні факти перевищення своїх повноважень під час вуличних боїв повністю дискредитував себе і був розформований після революції); **зелені чоловічки** (проросійські бойовики, озброєні люди, що з'явилися в Криму і на Південному Сході України разом із сепаратистськими настроями. Термін з'явився в Криму, де війська Росії в повному обмундируванні і зі зброєю блокували українські військові частини, патрулювали міста і при цьому знехотя публічно визнавали своє російське походження. Висадка «зелених чоловічків» сприяла анексії Росією півострова). У відповідь на «зелених чоловічків» з'явилися **чорні чоловічки** (українські збройні формування, часто добровільні, що воюють на Донбасі на боці української армії. Бійці не мають розпізнавальних знаків, назву отримали за кольором форми). Порівняймо: «Беркутівці розбили голову Юрію Луценку, завдавши близько десятка ударів кийками. Лікарі діагностували у нього струс мозку, він у реанімації. <...> Як повідомила його дружина, народний депутат Ірина Луценко, Юрій просить не мститися за нього «беркутятам», бо «ці хлопці самі залякані, вони звичайні виконавці» (Д. т. № 1, 17–24 січня 2014 року). «Чи блефує Путін, брязкаючи перед нашим носом зброєю (лише поблизу Калуги 15-метрова колона з бронетехніки стоїть) і висипавши під кордон армію «зелених чоловічків?»» (В. З. № 86, 19–25.06.2014).

Саме тому, що більшість сучасних ЗМІ віддзеркалюють політичну, ідеологічну, етнічну, конфесійну боротьбу, вони продукують нерідко так званий «**чорний піар**», у якому використовуються переважно okazіоналізми з негативно-оцінною експресією: **бандерлоги**, **бандерівці** (збірний образ проєвропейських, прозахідних українців, прихильників Майдану, противників режиму Януковича серед їхніх опонентів і проросійськи налаштованої частини населення. Спочатку так називали українських націоналістів, прихильників ідеї Степана Бандери – українського політичного діяча, ідеолога й теоретика українського націоналізму. Але після Майдану, проросійськи налаштовані люди так називають всіх українців, які не підтримують їх поглядів. Ненависники Майдану вживають термін як синонім слова «фашисти». Термін **бандерівці** використовують навіть на офіційному рівні. Так, президент Росії Володимир Путін стверджував, що бандерівці захопили владу в Україні, вторив йому і Янукович, описуючи всі «жахи революції» у Києві. При цьому Путін і Янукович використовують слово «*бандерівці*», а не «*бандерівці*»); **майдауні** (образливе позначення прихильників Євромайдану й Революції честі. Використовується людьми протилежних, проросійських поглядів, які стверджують, що прихильники Майдану «зомбовані» його ідеями, з «промитими мізками», не хочуть працювати, а бажають тільки страйкувати на організованих Сполученими Штатами Америки мітингах і отримувати за це гроші); **колоради** (проросійські бойовики, що воюють на Сході України проти української армії, захоплюючи будівлі та міста. Добре озброєні і підготовлені бійці, на думку їхніх супротивників, фінансовані Росією й спеціально закинуті в Україну для дестабілізації ситуації в країні); **ватники** (проросійськи орієнтовані люди, що підтримують від'єднання від України східних областей та Криму, при цьому не готові воювати за це, виступають за більш пасивні форми протесту такі, як мітинги та демонстрації. Найчастіше впевнені в тому, що владу в Києві захопили націоналісти і бандерівці, які хочуть приїхати до їхнього міста і вирізати все населення. При цьому *ватники* сподіваються, що Росія їм допоможе цього не допустити й обов'язково підніме пенсії);

укри, укропи (зневажливе звертання до українців, які підтримують нову владу і орієнтацію на Захід у зовнішньополітичному курсі країни. Термін використовується проросійськи налаштованими людьми, має образливе спрямування), **хунта** (українська влада, що прийшла на зміну режиму Віктора Януковича. Термін використовують проросійськи налаштовані люди, які вважають, що влада в Києві була захоплена незаконним способом, навіть за допомогою військового державного перевороту, і тепер нові керівники здійснюють каральні операції на російськомовному південному Сході країни). Порівняймо: «Олег Покальчук: «Як ми житимемо у світі війни, і що це буде за життя? Найдраматичнішим воно буде для старшого покоління – чим старше, тим драматичніше. Бо давні фантомні болі знову оживуть у їхніх старіючих тілах і почнуть добивати тих, кого не добила Друга світова, Сталін і ГУЛАГ. Інша частина стареньких буде цьому несказанно рада, помираючи від надміру щастя з приводу того, що **бандерівці** нарешті здохли. Отож вони неминуче скоро зустрінуться» (Д. т., № 18, 22 травня 2014 року). «Виявилося, що у Пентагоні є не тільки плани на випадок реальних надзвичайних ситуацій, але і програма протидії «зомбі-апокаліпсису». <...> Вона лежить «у надрах секретної комп'ютерної мережі американських військових» і називається CONOP 8888. У документі містяться поради, як допомогти цивільній владі підтримувати законність і порядок після атаки **колорадів і ватників** на Сході України» (Д. т., № 17, 15 травня 2014 року). «Юрій Касьянов, активіст Армії SOS: «Українські силовики почали черговий наступ під Слов'янськом, щоб звільнити від терористів сусідні міста – Красний Лиман і Краматорськ. З нами воюють професіонали з Росії (озброєні ними «**ватники**» до уваги не беруться), перемогти яких можуть тільки такі ж професіонали» (У. п., 13 червня 2014 року). «**Хунта** три дні тому захопила в полон мою людину. Ми вели переговори з приводу обміну на офіцерів української армії, СБУ і міліції. Три дні українська **хунта** відмовляється міняти офіцерів на ту людину, яку вони захопили. Наразі всі домовленості з українською стороною порушено», – Ігор Безлер, командувач горлівських терористів» (Д. т. № 19, 05 червня 2014 року).

Терміни, народжені Майданом, у мові сучасних мас-медіа нерідко продукуються з наперед визначеною стилістичною метою – ними досягається створення високої експресивності мовлення, його влучності, дотепності, іронічності, гротескності, розвінчання когось. Карнавальність фольклору Майдану цілком відповідала атмосфері розкутості, звільненню з тенет страху та байдужості, а сміх уже вкотре в історії став виразником і свідченням «неофіційної народної правди». Тому влучність, дошкульність, іронія та інші конотації реалізуються у відповідних контекстах. Приміром, жарт, інтернет-мем **Бімба**, що народився в результаті неодноразового закриття центральних станцій метро Києва під час Євромайдану. Причиною закриття було названо неодноразове мінування станцій «Хрещатик» і «Майдан Незалежності». Через кілька днів у соціальних мережах здобули небувалу популярність фотожаби з тодішнім прем'єр-міністром Миколою Азаровим і підписом «*Альо, міліція?! На Кріщатікі бімба!*». Завдяки фонетиці, характерній мовним казусам Миколи Азарова під час спілкування українською мовою, термін **Бімба** згодом використовувався для позначення його самого.

Отже, розглянувши терміни, народжені Майданом, у сучасних українських мас-медіа, ми прийшли до висновку, що тут лексика детермінологізується, виконує не номінативно-дефінітивну, а стилістично-експресивну функцію, надаючи публікаціям певного колоритно-емоційного звучання, викликаючи при цьому в читача відповідні емоції, налаштовує його на сприйняття тих чи інших політичних подій, формулює при цьому громадську думку. Сфера сучасних українських засобів масової інформації засвідчує: мова живе, еволюціонує, і завдання небайдужих до її долі журналістів-інтелігентів – вони ж бо належать до основних творців найрізноманітніших текстів – дбати, щоб мова за цих складних обставин залишалася собою, зберігала свої генетико-типологічні риси. Тому що мова сучасних ЗМІ «стає еталонною, нормотворчим фактором, що впливає на формування норми сучасної літературної мови, а також на рівень етнічної мовної культури в цілому» [6, с. 101].

В.З. – «Високий Замок». Г. по-укр – «Газета по-українськи». Д.т. – «Дзеркало тижня», У.п. – «Українська правда». ВТССУМ – Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел]. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2007. – 1440с. СІС – Словник іношомовних слів / [за ред. чл.-кор. АН УРСР О. С. Мельничука]. – К. : Головна редакція УРЕ, 1975. – 775 с.

1. Жайворонюк В. В. Лексична підсистема мови і значення мовних одиниць / В. В. Жайворонюк // *Мовознавство*. – 1999. – № 6. – С. 32–46. 2. Клименко Н. Ф. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі: монографія / Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк. – К. : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2008. – 336 с. 3. Колоїз Ж. В. Семантичні неологізми як результат семантичної деривації // *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. – Х., 2005. – № 659: Сер: філологія, вип. 44. – с. 6–11. 4. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту: навчальний посібник / І. М. Кочан. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2008. – 423 с. 5. Кочерга О. Українські термінологічні словники довоєнного періоду в бібліотеках Києва та Львова / О. Кочерга, В. Кулик // *Вісник Академії наук України*. – 1994. – № 4. – С. 55–61. 6. Нецименко Г. П. Динаміка речового стандарту сучасної публічної вербальної комунікації: Проблеми. Тенденції розвитку / Г. П. Нецименко // *Вопр. лінгвістики*. – 2001. – № 1. – с. 98–132. 7. Сербенська О. Інновації у мові сучасних українських мас-медіа / О. Сербенська // *125 років Наукового товариства імені Шевченка* : зб. наук. пр. і матеріалів, присвячених ювілею товариства. – Л., 2001. – С. 158–177. 8. Ставицька Л. О. Дискурс помаранчевої пристрасті. – К. : Критика. – 2005. – № 3. – С. 3–16. 9. Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації) / О. А. Стишов. – 2-ге вид., переобл. – К. : Пугач, 2005. – 388 с. 10. Фаріон І. Д. Мовна норма: знищення, пошук, віднова (Науково-навчальне видання) : [монографія] / Ірина Дмитрівна Фаріон – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2010. – 328 с.

УДК 811,161.2':81'366

Світлана Полюга

Український Католицький Університет, м. Львів

ДЖЕРЕЛА СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОРФОЛОГІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

© Полюга С. М., 2014

У статті відображено перші спроби викладу теорії морфології, формулювання змісту її основних понять та творення перших термінів для їхнього позначення в період появи перших слов'янських граматик XVI–XVII ст.

Ключові слова: українська мова, термінологія, теорія частин мови, лексико-граматичний клас, семантико-синтаксичний критерій, морфологічний словотвір, терміносистема.

The article concentrates on the problem of the part of speech theory as a separate branch of linguistics and ways of consolidating groups of words into a system.

Keywords: Ukrainian language, terminology, parts of speech theory, lexical and grammatical class, semantic and syntactic criterion, morphological word building, terminological system.

Лінгвістична термінологія відображає національні мовознавчі традиції, і її дослідження на різних етапах підтверджує вплив на неї досягнень європейського мовознавства, що проявляється в генетичних, словотвірних змінах термінів. Саме тому теорія частин мови ще й сьогодні не є чітко пов'язаною з певною галуззю мовознавства, але традиційно частини мови розглядаються в рамках граматичного, а точніше, морфологічного опису мов. У дослідженні семантичних особливостей термінів лінгвісти акцентують на відмінностях термінології науки та технічної термінології, які зумовлені тим, що техніка з'явилася внаслідок численних спроб, емпіричних досліджень ремісників, а наука розвивалася власним шляхом, звільняючись від містичних та релігійних передумов, і лише в XIX ст. стала вагомим чинником у розвитку технічних знань. Однак, наука та техніка розвиваються паралельно як дві основні сфери діяльності людини, взаємодоповнюючи та збагачуючи одна одну.